

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

JELENTÉS

A FŐVÁROSI BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETBEN TETT LÁTOGATÁSRÓL

2006. JÚLIUS 24-26.

Alapvető adatok, információk

A látogatáson¹ a Magyar Helsinki Bizottság részéről Dr. Jelencsics Zsuzsa (orvos-jogász), Dr. Jónás Nándor (ügyvédjelölt), Dr. Demcsák Pál (ügyvédjelölt), Dr. Tóth Balázs (jogász), Dr. Győző Gábor (ügyvéd), vett részt. Az intézet részéről a Bizottság képviselőit a parancsnok és a jogi főelőadó fogadta, akik mindenben segítették a megfigyelők munkavégzését, az összes szükséges információt tartalmazó dokumentumot biztosították a Bizottság képviselőinek.

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet 3 objektumból áll, a megfigyelés során kizárólag az ún. I. számú objektumára koncentráltunk. Ez az épület a legnagyobb magyarországi bv. intézet magja, 1892-ben került átadásra. A három objektum közül ennek a legkisebb a befogadóképessége, azonban mivel itt található az összes részleg központi Nyilvántartási Osztálya és Informatikai Osztálya is, itt történik az intézet 3 objektumába történő befogadás és az onnan való szabadítás, és a intézet illetékességi területéhez tartozó előállításokat is ezen objektum biztonsági állománya hajtja végre, nélkülözhetetlen szerepet ez tölt be a teljes az intézet működésében, ezért itt az alkalmazottak száma relatíve magas. A 3 objektum élén parancsnok-helyettesek állnak, akik munkáját az intézetparancsnok koordinálja.

Tekintettel arra, hogy megyei bv. intézetről van szó, a fogvatartottak jó része előzetes letartóztatásban lévő személy, azonban az intézet-fenntartási munkák elvégzése céljából jogerősen elítéltek is vannak az intézetben. Az intézetben női fogvatartottak is el vannak helyezve.

Ebben az intézetben van a legtöbb megőrzéses fogvatartott, itt végzik az előállításokat Budapest és Pest megye területén, terítőjáratot működtetnek Budapest és Tököl között (illetve az IMEI és Tököl között), valamint célszállításokat végeznek tárgyalásokra, illetve egészségügyi ellátás esetén. Ennek okán rengeteg befogadás történik naponta (a rendőrségtől és határőrségtől is kapnak fogvatartottakat), ez speciális munkarendet igényel. Az alkalmazotti létszámhiány kb. 30 fő körül van a felügyelők terén (a státusz megvan, csak nincs, aki betöltse, főleg vidékiek dolgoznak, akik jó része ingázik). A költségvetést tekintve az intézet is forráshiánnyal küzd, a tervezett évi dologi hiány 250 millió forintot, a személyi hiány 80-85 millió forintot tesz ki.

Az objektumban az elmúlt 10 évben átfogó felújítást nem hajtottak végre, részleges rekonstrukciós munkálatok szükség szerint történnek. A munkálatok terjedelmét elsősorban az erre biztosított pénzügyi keretösszeg szabja meg.

Az intézetben található egy különleges biztonságú zárka is, erre a jelentés külön ki fog térni.

¹ A Magyar Helsinki Bizottság 2006. évi börtönmegfigyelő programja az Európai Bizottság pénzügyi támogatásával valósult meg.

Létszám adatok

Az intézet teljes befogadó képessége **153 fő**, az intézetben fogvatartottak tényleges száma a látogatás napján **122 fő** volt, azonban ez a szám a hétfői látogatáskezdet miatt volt ilyen alacsony, ugyanis hétfő délelőtt viszik szállítás céljából el az intézetből a fogvatartottakat, de aznap délután már érkeznek is az újabb „szállításon”, „megőrzésen” fogvatartottak. Az átlagos létszám parancsnok tájékoztatása szerint 200 fő, ez **130%-os** telítettséget jelent, ami kb. 20%-kal marad el az országos átlagtól. Az objektumban fogvatartottak között találhatunk nőket is, a látogatás idején 37 nő volt az intézetben.

A személyzet létszáma a következő szerint alakul. Összesen 91 fő alkalmazott van, ez kb. **1: 2 (személyzet/fogvatartott) arányt** jelent, ami különös kedvező magyar viszonylatban. Ebből 6 fő vezető beosztású alkalmazott (parancsnok és osztályvezetők), 27 fő képezi az irodai személyzetet. **48 fő az őrszemélyzet.** Az egészségügyi személyzet vonatkozásában: **2 orvos** nyújt rendszeresen egészségügyi szolgáltatást (1 általános orvos és egy fogorvos), és **2 ápolót** alkalmaznak. Ezen kívül van 4 fő részmunkaidős alkalmazott (lelkész, ügykezelő, biztonsági technikus).

Létszám	Tiszt	Tiszthelyettes		Közalkalmazott	Összesen
		intézet	Kft.		
Engedélyezett	107	600	5	48	760
Meglévő	92	579	5	67	743

Kategória	Engedélyezett	Meglévő
Vezetőség:	20	20
Adminisztratív:	62	79
Őrszolgálat:	475	430
Orvos:	8	8
Ápoló:	29	33
Egyéb:	166	173

Az I. sz. objektumban a személyzet létszáma a következők szerint alakul:

Összesen 325 fő dolgozik az intézetben, ebből 12 fő vezető beosztású (parancsnok, helyettes, osztályvezetők), 59 főből álló adminisztratív személyzet. Biztonsági osztály létszáma 177 fő. Az egészségügyi osztályon 1 osztályvezető főorvos, 1 általános orvos, 1 fogorvos, 1 főápoló, 1 fogászati asszisztens, 1 befogadóban szolgálatot teljesítő ápoló, 1 röntgenasszisztens, 6 szakápoló (2 státusz nincs betöltve). A fogorvos és asszisztens szolgálatot teljesít a II: objektumban is.

A fogvatartottak egyes kategóriára vonatkozóan a következő adatokat ismertük meg

Végrehajtási fokozat szerint (A látogatást megelőző napi adatok)

Fegyház: 5 férfi

Börtön: 23 férfi és 10 nő

Fogház: 3 férfi és 3 nő

Előzetes letartóztatottak száma: 78 fő (ebből néhányan kiadatási letartóztatásban vannak)

Biztonsági fokozat szerint (ez a következő napi megoszlás, amikor éppen 142 fogvatartott volt az intézetben)

1.:3 férfi és 1 nő **2.:**9 férfi és 3 nő **3.:**80 férfi és 38 nő **4.:**8 férfi

Specifikus csoportok szerint

Drogprevenciós részleg: drogprevenciós részleg az intézetben nincs, a de a kábítószer-használatot megelőző-felvilágosító szolgáltatás 2 hetente működik, a látogatás időpontjában 18 fővel.

Gyógyító-nevelő csoport: -

Átmeneti csoport: ebben az objektumban nincs, a másik kettőben azonban létezik ilyen csoport is.

Enyhébb végrehajtási szabályok alatt állók: 1 fő

Külföldi: összesen 9 fő van ebben az objektumban, 5 férfi és 4 nő, de a teljes intézetben számuk megközelíti a 200-at (a többségük a 3-as objektumban van fogva tartva), akik jó része Romániából és a volt Jugoszlávia utódállamaiból származik.

Különleges biztonságú zárka: van

Nemi erkölcs elleni cselekményt elkövetők zárkája: Konkrétan „nemi erkölcs elleni” zárka nincs. Azonban a gyermekek sérelmére elkövetett, nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőit (a saját életük, illetve testi épségük megóvása érdekében) fokozott körültekintéssel kerülnek elhelyezésre.

Fizikai körülmények

Zsúfoltság

Az I. objektumban a zárkák zsúfoltságát jelentősen befolyásolja az állandóan változó fogvatartotti létszám. A folyamatos változást a megőrzéses és az újonnan befogadottak létszáma indukálja.

A rendelkezésre álló 108 zárkából 100-ban biztosítja az objektum az előírt mértékű mozgásteret a parancsnok tájékoztatása szerint. Ez hozzávetőleg 110 fő fogvatartottat jelent.

Azonban az átlagos telítettség esetében a zsúfoltság drasztikusan megnő, ekkor a jogszabályban előírt szabad mozgásteret vélelmezhetően csak kevés fogvatartott számára lehetséges biztosítani.

A legkisebb, egy főre jutó mozgástér telítettség esetén **1.8-2.4 nm** között mozog.

Befogadás, zárkák, fizikai körülmények

Befogadás

Az Intézet házirendje minden zárkában megtalálható.

A külföldi fogvatartottak amennyiben nem beszélnek a magyar nyelvet, elhelyezésüket igyekeznek úgy megoldani, hogy a velük azonos nyelvet beszélő zárkaközösségbe kerüljenek. Az analfabétákat egyedül nem helyezik el, csak közösségben. Ezzel a módszerrel, és tolmács segítségével, valamint egy-egy idegen nyelven íródott házirend kiadásával oldják meg a külföldi fogvatartottak jogainak ismertetését.

Zárkák

A zárkák 2-4-6 fősek. Az egészségügyi körleten 2 rendelő és 1 fogorvosi rendelő található. A földszinten található a fogdakörlet, a fertőző zárka, fegyelmi zárkák (4), dühöngő, betegszoba és a különleges biztonságú zárka. A dühöngőben kamera és sprinkler-rendszer van, tűzbiztos, évente 10-15 főt helyeznek el itt átlagosan.

A fertőző zárkában külön zuhanyzó található, itt 2 fő tartózkodott a látogatás napján. A betegszoba 4 fő befogadására alkalmas, itt is van zuhanyzó.

A megőrzéses szállítózárkában 4 pad található, a WC nagyon rossz állapotban van.

A zárkával kapcsolatban elhangzott legjellemzőbb panaszok a következők voltak:

- nincs levegő,
- kevés az étel, s sokszor ehetetlen,
- 39 fok alatt nem nyitják le a tátikát,
- börtönösként a szállítás miatt gyakorlatilag fegyházias körülmények között vannak.

A levegő és a hőmérséklettel kapcsolatos panasz bizonyosan megalapozott, ugyanis a látogatás idején már elmúlt a nyári nagy kánikula, azonban még így is közel elviselhetetlen volt a hőmérséklet. A látásgátlók felszerelése pedig azzal a következménnyel jár, hogy az esetlegesen lehetséges légmozgást is megakadályozzák az ablakra felszerelt elemek. A megfigyelők előtt ismert tény a parancsnoki tájékoztatás alapján, hogy a látásgátlók rendszeresítésének oka (más bv. intézetben pl. kbk körleten indokoltabb okból használatos a látásátló), hogy a bíróság kérte azon probléma megoldását, hogy a fogvatartottak a mutogatással és a kiabálással ne zavarják az igazságszolgáltatás működését. A megoldás a bíróság szempontjából kielégítő, azonban a fogvatartottak számára ez aránytalan hátrányt jelent.

Külön tárgyalást igényel a különleges biztonságú zárkában történő elhelyezés értékelése. A helyiségben zuhanyzó van, de nincs elkülönített, külön szellőzésű WC, alig szűrődik be természetes fény (lényegében semennyi), természetes szellőzése a zárkának egyáltalán nincs, a mesterséges szellőzés pedig nem megfelelő, a szellőző a látogatás idején nem is volt bekapcsolva. A zárka ajtaját a zárkán belül még egy plexiüveg és egy rács választja el attól a résztől, ahol a fogvatartott lakik. Tekintettel ezen fizikai körülményekre és arra, hogy a

fogvatartott totális izolációban tölti ebben a végrehajtási módozatban az életét (lásd ehhez a „sétaudvarra vonatkozó részt is) úgy, hogy a módozatot elrendelő döntés okait nem ismerheti meg a fogvatartott és nem is tud ellene fellebbezni, mindez összességében arra vezet, hogy a megfigyelők álláspontja szerint az itt történő fogva tartás ellentétes lehet az embertelen bánásmód abszolút tilalmával.

A fegyelmi zárkákban helyezik el büntársi elkülönítésben lévőket a szállítás során, valamint természetesen a magánelzárás fenyítésüket töltőket. Az eddig tapasztaltakkal összhangban a zárkák az intézeti átlaghoz képest leromlottabb állapotban vannak, nincs bennük elkülönített WC, ami egyébként is nagyon rossz állapotban van (rozsdás, nem igazán higiénikus). A fogvatartottak az ablakot nem nyithatják önállóan itt sem. A természetes és mesterséges fény mennyisége itt is kevés.

Könyvtár: 10 ezer kötet van (35 ezer az egész intézetben), a Btk. és Be. 2005. január 1-jei, azonban nem található meg sem a Bvtvr., sem a 6/1996-os IM-rendelet. A könyvtárat körletenként lehet használni, a dolgozók bármikor mehetnek, a nőknek minikönyvtár is van. A stúdióban a képűságot szerkesztik, illetve innen sugározzák a napi videofilmeket.

Látogató-helyiségek:

- o kifejezetten ügyvédi beszélő céljából csak egy helyiség van kialakítva, közvetlenül a biztonsági fülkék mellett
- o a személyzet tájékoztatása szerint az ügyvédi beszélőket is általában a biztonsági fülkékben bonyolítják le
- o sem a személyzet, sem a parancsnok nem tudott megnyugtató választ adni a tekintetben, hogy a biztonsági fülkék ügyvédi beszélőként történő használata során a fülke elvileg ellenőrizhető-e vagy sem, ezzel kapcsolatban panaszt természetesen annak alapja esetén a védő vagy a fogvatartott tehet.

Séta: a különleges biztonságú zárkában elhelyezettek (és néhány IV-es biztonsági csoportba sorolt fogvatartott) számára sétaudvar nagyon kicsi, tulajdonképpen ketrec, a szabad levegőn tartózkodás gyakorlatilag nem érvényesül, ugyanis nap nem süt be az „udvarra”, aminek mérete nem több 8-10 nm-nél.

Ágyneműk

Az ágyneműket kéthetente cserélik, az egészségügyi körleten hetente, nem hangzott el panasz azok higiénia állapotával kapcsolatban.

Az intézeten és a körleten beüli mozgás keretei, zárkaajtók nyitva tartásának rendje

A zárkaajtókat a házirend szerint tartják nyitva, a nyitott körleteken étkezés alkalmával van napközben normál esetben csak zárás.

Az intézet előzetes ház, ebből adódóan az előzetes fogvatartottak csak felügyelettel mozognak.

A kevés létszámú elítélt, főleg akik az intézet fenntartási munkálataiban vesznek részt, mint például a "házimunkások", munkaterületükön szabadmozgó kártyával szabadmozgóként mozoghatnak.

Az I., III. és IV. emeleten lévő nyitott körletrészekben elhelyezett jogerősen elítéltek szintén szabadon mozoghatnak.

Az intézeten belül is problémát jelent, hogy a fogház és a börtön fokozatú fogvatartottak intézeten belüli mozgási lehetősége között semmi különbség nincsen, ami ellentétes a Bvtvr. 28. §-ával.

Fürdés, vízminőség

Fürdés, víz

A házirend szabályai alapján a nők hetente kétszer, a férfiak hetente egy alkalommal fürdenek melegvízzel. A dolgozó fogvatartottak naponta fürdenek melegvízzel.

A nyári időszakban, a kánikula ideje alatt hideg vizes fürdést naponta biztosított az intézet, valamint sportfoglalkozást követően is igényelhetik a fürdést a fogvatartottak. Külön szabály, hogy a tárgyalást megelőző napon soron kívüli fürdésre van lehetőség. A fürdésre kb. 10 perc időtartam áll rendelkezésre.

A fürdők egyébként jó állapotban voltak, a magyar bv. intézetekhez képest az egész intézet megfelelő állagú és higiéniai állapotú (a már említett fegyelmi zárkától eltekintve).

Étkezés és kiétkezés

Étkezés

Az intézet biztosítja a napi háromszori étkezést, és – az étlap tanúsága szerint - lehetőség van diétás/kímélő, vegetáriánus és muzulmán menü igénybe vételére.

Néhány megkérdezett fogvatartott kifogásolta a biztosított élelmezés minőségét, mennyiségét, illetve egyoldalúságát, a friss gyümölcs és zöldség hiányára vonatkozó panasz egyöntetű volt. A zöldség-gyümölcs hiánya általános panasz az ország intézeteiben, az intézet által átadott étlap tanúsága szerint azonban a gyümölcs-zöldség nem oly ritka, mint más intézetekben. Annak ellenőrzésére nem volt mód, hogy ténylegesen az étlapban szereplő gyümölcs-zöldség mekkora mennyiséget jelent és valóban kiosztják-e azokat, azonban a panaszok nagy száma arra utal, hogy ezzel kapcsolatban problémás az étkezés.

Kiétkezés

A kiétkezés igénybe vételére kéthetente van lehetőség. A vállalkozóval kötött szerződés szerint az árakat három nagy kiskereskedelmi cég árainak átlaga + 13% alapján szabják meg. Ennek ellenére az árak ennél a küszöbnél jónehány termék esetében jóval magasabbak, mint amire a rögzített árkalkuláció alapján számítani lehetne. Ezzel kapcsolatban is számos panasz hangzott el a fogvatartottak részéről. A problémát a megfigyelők jelezték is szóban a parancsnoknak.

Orvosi ellátás

(a részletes orvosi véleményt lásd a jelentés végén)

Minden fogvatartott befogadásakor történik ápolói befogadás (tetűre, rührefelvizsgálás). 72 órán belül minden fogvatartott orvosi vizsgálatára sor kerül. Szállítások alkalmával ápolói vizsgálat történik. Gondozott fogvatartottnál rendszeresen történik vérnyomás-, vércukormérés (havonta, illetve szükség szerinti gyakorisággal). Bizonyos esetekben sebkezelés, kötözés. Önkéntes alapon befogadásakor mindenki számára HIV szűrés

lehetőségét kínálja fel az intézet. Évente van kötelező tüdőszűrés minden fogvatartottnak, a nők esetében pedig évente történik nőgyógyászati szűrés, a tököli Büntetés-végrehajtás Központi Kórház nőgyógyászának közreműködésével. A heti rendszerességgel végrehajtott szemlék az orvos részvételével történnek, ahol a fogvatartottak egészségi állapotát figyelemmel kíséri.

Az Intézetben **1 fő foglalkozás egészségügyi szakorvos, 1 fő neurológus szakorvos, 2 fő általános orvos, 2 fő fog-szájbetegségek szakorvosa, 1 fő sebész szakorvos, 2 fő belgyógyász** van. Közülük az egyik mozgásszervi rehabilitációs szakvizsgával is rendelkezik. Együttműködési megállapodás keretében **1 fő szemész szakorvos**, heti egy alkalommal rendel az intézetben.

HIV vírussal fertőzött beteg nem tartózkodott a látogatás idején az intézetben, egyéb fertőző betegségben (Pl.: élősd, TBC) szenvedő fogvatartottakat az erre kialakított fertőző zárkában vannak elhelyezve.

Az intézetbe szakképzett fodrász fogvatartott van munkába állítva, aki hetente két alkalommal végzi munkáját.

Munkavégzés

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben dolgozó fogvatartottak díjazása a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának mindenkor hatályos intézkedésének megfelelően történik.

Az intézetben a fogvatartottak terápiás munkában nem, de szakköri foglalkozásokon rendszeresen részt vesznek

Az intézetben több szakterületen dolgoznak előzetes letartóztatásban lévő fogvatartottak.

Külső munkahelyen történő munkavégzésre van lehetőség.

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben elhelyezett fogvatartottak több külső munkahelyen alkalmanként (jelenleg Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Maglódi út 125. alatti objektum), több külső munkahelyen (Rendőrtiszti Főiskola, Pálhalmi Agrospeciál Kft. mosoda) pedig rendszeresen végeznek munkát. Az adott objektumban elhelyezettek a BVOP takarításában vesznek részt, ezenkívül fenntartási munkákat végeznek, és helyettesítést látnak el.

Az intézetnél dolgozó fogvatartottak munkáltatásával kapcsolatos ellenőrzést - helyi intézkedésben - meghatározottak szerint a szakterületi vezetők, egyéb esetekben felettes szervek munkatársai végzik.

Rendkívüli esetekre vonatkozó adatok, információk

Rendkívüli halálesetek voltak-e az elmúlt évben? Ha igen, mi volt a vizsgálat eredménye?

Rendkívüli haláleset 2005 évben kettő volt, 2006-ban egy, egyik esetben sem állapított meg a vizsgálat mulasztást.

A fogvatartottak és személyzet által egymás ellen, vagy egymás között elkövetett bűncselekmények száma és típusai az elmúlt évben, lezárt eljárások eredménye?

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben a 2005. évben az intézet 33 esetben tett feljelentést fogvatartott ellen, ebből 4 esetben ismeretlen tettes ellen, a következő bontásban.

Hivatalos személy elleni erőszak	12 eset
Kényszerítés	9 eset
Testi sértés	3 eset
Lopás	4 eset
Vesztegetés	1 eset
Fogolyszökés kísérlete	1 eset
Szemérem elleni erőszak	2 eset
Rablás	1 eset.

Személyi állomány tagjával szemben 28 esetben került sor feljelentés megtételére fogvatartott sérelmére elkövetett bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt, 22 esetben ismeretlen tettes ellen, az alábbi bontásban.

Bántalmazás hivatalos eljárásban - 22 eset, ebből 1 esetben felmentéssel zárult, 4 esetben a hatóság bűncselekmény hiányát, 15 esetben pedig a bebizonyítottság hiányát állapította meg.

Hivatali visszaélés – 3 eset, amelyből 1 esetben a bíróság próbára bocsátást szabott ki, 1 esetben bebizonyítottság hiányát, 1 esetben pedig a bűncselekmény gyanújának hiányát állapította meg.

Vesztegetés – 3 eset, ebből mindhárom esetben megszüntették a nyomozást, mivel bűncselekmény elkövetése nem volt megállapítható.

Kényszerítő eszközök használata az elmúlt évben típus szerint (testi, bilincs, spray, kutya, fegyver) osztályozva, intézkedés foganatosításának oka?

2005. évben 16 fővel szemben került alkalmazásra kényszerítő eszköz, az alábbi megoszlásban.
13 esetben testi kényszer+ bilincs, testi kényszer 3 esetben.

Kényszerítő eszköz alkalmazását kiváltó okok: utasítás végrehajtás megtagadása 3 eseten, intézkedéssel szembeni ellenszegülés 2 esetben, dühöngő ön- és közveszélyes magatartás 10 esetben, önkárosító magatartás miatt 3 esetben alkalmaztak kényszerítő eszközt.

Fenyítések, jutalmazás

Az objektum fogvatartotti létszáma átlagosan heti 256 fő, melyből a megőrzéses fogvatartotti létszám átlagosan 110 fő. A 2005. évben 57 esetben kiszabott magánelzárás fenytés 60 %-át megőrzéses fogvatartottak kapták, a fegyelmi vétséget ők követték el. Orvosi vizsgálat a magánelzárás végrehajtása előtt minden esetben van.

Fiatalkorúval szemben éves szinten átlagosan 3-4 fő fogvatartott esetében alkalmaznak magánelzárás fenytést.

Az adható jutalmakhoz viszonyítva a kimaradások és rövid tartamú eltávozások száma éves szinten az I. objektumban elenyésző, 4-5 alkalommal fordult elő.

Kapcsolat a külvilággal, védővel

Milyen gyakran van lehetőség?

a) beszélőre (és mennyi ideig)?

Havonta egy alkalommal egy óra időtartamban

b) csomag fogadására?

Havonta egy alkalommal általános csomag, három havonta ruha csomag beküldésére van lehetőség.

c) telefonálásra (és mennyi ideig)?

- dolgozó fogvatartottak naponta 5 percet,

- előzetes és elítélt fogvatartottak heti 3-szor 10 percet telefonálhatnak hozzátartozójuknak.

Az objektumban a beszélő lebonyolítására asztal mellett kerül sor. Hozzá tartozó kiskorú gyermekét 6 éves korig ölébe veheti. Élelmiszer behozatalára és átadására nincs lehetőség.

Védővel való beszélőre mennyi idő áll rendelkezésre alkalmanként? Milyen rendszerességgel?

A védő hivatali munkaidőben, korlátlan számban és ideig beszélhet védencével.

Pártfogókkal való kapcsolat mit tartalmaz?

Szabadulás előkészítésével kapcsolatos feladatokat lát el az intézetben elhelyezett fogvatartottak részére.

A megvalósításhoz fogadóórát tartanak, amikor is a fogvatartott részére tanácsot, segítséget, tájékoztatást nyújtanak, szociális segélyekről, szálláslehetőségekről, munkalehetőségekről, átképzésekről, egyéb problémákról.

A pártfogókkal való kapcsolat tartalmát együttműködési megállapodás részletesen tartalmazza.

Külső kontroll és gyakorisága (ombudsman, ügyészség, civil kontroll, külképviseletek stb.), egyéb kapcsolat civil szervezetekkel?

Külképviseletekkel a kapcsolat rendszeres, az elmúlt időszakban részükről a fogvatartottakkal kapcsolatban semmilyen észrevétel, panasz nem érkezett.

Civil szervezetekkel is rendszeres kapcsolatot tart fenn az intézet, mint például Váltó-sáv Alapítvány, Belvárosi Tanoda Alapítványi Gimnázium, Magyar Rákellenes Liga, Eöri Emese természetgyógyász, Hajdú-Bihar Megyei Cigány Érdekszövetség, Kelet Európai Erőszakmentes Kommunikációs Alapítvány, Magyar Evangéliumi Börtönmisszió, "Szárnyak" Alapítvány és különböző felekezetek vezetői.

Művelődés, szórakozás, oktatás, vallásgyakorlás, sport

Milyen művelődési, szórakozási lehetőségek állnak a fogvatartottak rendelkezésére? Ezek elérhetők az előzetes letartóztatottak számára is?

A szabadidő hasznos eltöltése céljából lehetőség van Tv nézésre, rádióhallgatásra, a szinteken elhelyezett közösségi termekben, illetve a zárkákban egyaránt. A könyvtárból könyvek kölcsönzésére, illetve a kultúrnevelő által szervezett irodalmi és kulturális programok szervezésben és azokon való részvételre. Az intézetben kultúrcsoport működik, melyben

egyéni elbírálás alapján szintén részt vehetnek a fogvatartottak. Sportolási lehetőség céljából igénybe vehetik a kondicionáló termet. Kulturális programokat a nevelők is rendszeresen szerveznek. Heti rendszerességgel készül videofilm vetítés tervezet, mely napi négy film lejátszását szabályozza meghatározott időben, különös tekintettel a magyar filmekre. Ezek a lehetséges elérhetőek az előzetes letartóztatásban lévők számára is.

Milyen oktatásban vehetnek részt a fogvatartottak?

Gimnáziumi oktatás, valamint a "Lépj egyet előre" program keretében szakképzésre lesz lehetőség, mellyel kapcsolatban az előkészítő munkálatok vannak folyamatban.

Vallásos szertartásokon van lehetőség részvételre?

Az objektum rendelkezik kápolnával, ahol van lehetőség az intézet által tartott vallásgyakorlásra.

Könyvtárhasználat alapvető szabályai?

Külön könyvtári rend alapján működik. A fogvatartottak a nevelő irányításával látogatják a könyvtárat heti rendszerességgel.

Sportolási lehetőségek, konditerem használatának feltételei?

Az intézetben lévő kondicionáló termet a fogvatartottak órarend szerinti beosztásban használhatják, amennyiben az előzetes orvosi vizsgálatnak ellenjavallata nincs.

Egyedi, fogvatartással összefüggő panaszok, meghallgatási kérelmek

G. B.

- Állítása szerint nem vizsgálták felül a kötelező időközökben a IV-es biztonsági fokozatba helyezést.
- 4 hete rendszeresen nem veszi fel a reggelit és a vacsorát, mert nem kóser hivatalosan, hanem csak kóser-szerű (a parancsnok rabbival egyeztetett, és a kóser étteremből hozatott ebéd is megterheli a költségvetést). Emberünk saját bevallása szerint is szórakozik.
- Panaszkodott a fülkés beszélőre.
- Nem mehet konditerembe és könyvtárba (megtudtuk, hogy könyvtárba fizikailag valóban nem mehet le, de listáról választhat könyvet).
- A kultúrterembe csak zárkatárral mehetne.
- Zárkatársa, H. Sz. panaszkodott a kenyér minőségére.

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy

- a) a IV. biztonsági csoportba történő sorolás felülvizsgálatra került, valóban előfordulhat, hogy a jogszabályban rögzített időtartamú túllépi a munkateher miatt.*
- b) a vallásának megfelelő étkezést engedélyezte a parancsnok, az intézet az ebédet saját költségen külső vállalkozótól szerzi be. Az élelmezést a rabbi is jóváhagyta,*
- c) a többi korlátozást biztonsági előírások indokolják, ezen nem módosít az intézet.*

Ny. I.

- Most fogják átszerelni jogerősre, szeretne vagy itt vagy a Gyorskocsiban maradni, tetőfedő szakmáját szeretné hasznosítani.
- Nem juthatott ki a közösségibe (kultúrba).
- Nem kapott tisztasági csomagot, a holmija pedig letétben van, nem fér hozzá (a nevelőnek már írt).

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy a fogvatartottat az ítélet letöltése érdekében más intézetbe szállították, munkát a III. objektumban tudtak volna neki adni. A közösségi terem látogatásával kapcsolatban a fogvatartott nem terjesztett elő panaszt, a letétben lévő tárgyait kiadták.

Sz. M.

- Nem tudta, hogy miért tartják fogva (ezt az iratok alapján egyértelműem kiderítettük).
- Fiatalkorúként kezelik, helyzete a bv-n belül hetek óta nem egyértelmű, már jó ideje jogerős, de még mindig civil ruhában van, nem világosak számára a jogai (ez a zárkájában általános probléma volt).
- A zárkájában lévők nem mehetnek ki a kultúrterembe.

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy nevezettet nyáron fogadták be, mint fiatalkorú fogház fokozatú elítéltet, a befogadáskor a szükséges tájékoztatást megkapta. Panaszt a fogva tartása során nem terjesztett elő. Azért volt civil tóruhában, mert ítélet végrehajtására kijelölt intézetnek kell ellátnia formaruhával az IM rendelet 22.§-a szerint, az pedig a baracskai intézet, ahova a személyt már át is szállították.

G. L.

- Fülkés beszélőben nincs hely több családtag számára, nincs több telefon.
- Sporttevékenység: közösségibe, kondizni nem mehet, a ketrecben sétáltatják.
- Étkezés: nem kap rendes vese-kímélő diétát.
- Fürdés: nem engedik ki frissítő fürdőre.
- Kultúrprogramokban nem vehet részt.
- Drágállja a kiétkezés árait.

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy

a) a vesebeteg diétára vonatkozó kérelmét az egészségügyi osztály még 2005-ben elutasította, ezért nem kap diétás étrendet,

b) a fülkés beszélő biztonsági előírás, melyet újbóli vizsgálat után is indokoltnak tartott a parancsnok,

c) minden egyes korlátozást is biztonsági előírás alapoz meg, melyek fenntartása továbbra is indokolt.

d) a frissítő fürdés hiányával kapcsolatban nevezett nem terjesztett elő panaszt, s a fürdőseket a személyzet nem is név szerint, hanem zárkaszám szerint regisztrálja.

K. D., női körlet

- Telefonálás: napi 5 perc kevés, amire csak 9-17 óra között van lehetőség, s előre be kell rá jelentkezni, ami teljesen fölösleges, s kevés a készülékek száma is (a körleten kívül van).
- Az ebédosztáskor is bezárják a zárkák ajtaját, noha zárt a körlet, és nők osztanak.
- Szellőzés nem megfelelő, hőmérséklet magas: csak bizonyos hőmérséklet felett nyitják le a tátikát.
- Kiétkezési alkalom kevés, az árak magasak, a választék kicsi (nincs pékáru, tojás, túró rudi, virsli).
- Felajánlott egy alapítványon keresztül hűtőt, de nem fogadták el.
- A csomagküldési lehetőség kevés, és kávé mellett semmi porkészítményt nem engednek be.
- Nem lehet terítőt tenni az asztalra, növényt elhelyezni, vagy képet kívül is látható helyre tenni.

X. Y. személy:

Panaszkodott arra, hogy a neon fénye tönkretette a szemét, a bv-ben tartózkodása óta szemüveges lett, pedig azelőtt semmi gondja nem volt a látásával.

Egy előzetes letartóztatásban lévő női fogvatartott elmondása szerint részükre a nyári hőség ellenére sem engedélyezik a napi 5 perces hidegzuhany igénybe vételét.

Sérelmezte továbbá, hogy a konditermet nem használhatják, melyet nekik azzal magyaráznak, hogy nincs őr, aki a használat tartama alatt figyelné őket. Ugyanezen női fogvatartott jelezte, hogy igény lenne a cigány nyelv elsajátítására, és ő roma származása végett szívesen vállalná a nyelv oktatását.

A III. és IV. szintről általános panaszként jelentkezett az ablakokra felszerelt látásgátló, amely teljesen akadályozza a levegő mozgását. Fogvatartottak továbbá jelezték, hogy az ügyészi meghallgatásról nincs tudomásuk.

A női körleten felmerült panaszokkal kapcsolatban a parancsnok írásban a következő választ adta:

- a) A telefonálás bővítésére nincs lehetőség e lefolytatott vizsgálat alapján, mert a biztonsági osztály nem tud több telefonáltatást lefolytatni.
- b) Ebédosztáskor kötelező zárni a zárkaajtókat, ez a házirend előírása.
- c) A kiétkelési alkalmak száma megfelel a jogszabályi előírásoknak.
- d) Hűtőszekrényre vonatkozó ajánlás soha nem érkezett a parancsnokhoz.
- e) A csomagban küldhető tárgyak tartalmáról az IM rendelet 91. §-a szól, a csomagban beküldhető tárgyak jegyzékét a házirend tartalmazza, ebben az instant kávé mellett semmilyen más, por alapú készítmény nem szerepel, ez a tiltás oka.
- f) Mivel a poszter és a képek nem tartoznak a rendelet által meghatározott zárka-felszerelési tárgyak közé, ezért azokat nem lehet kitenni. (A megfigyelők szerint a rendelet a minimális kellékeket sorolja fel, arról nem szól, hogy nem lehet más tárgy a zárkában.)
- g) Kondicionáló terem igénybevételére minden fogvatartottnak lehetősége van (a IV. biztonsági fokozatban lévők kivételével), sőt, a nők hetente 3-szor aerobic foglalkozáson is részt vehetnek.
- h) A parancsnok nem rendelkezik olyan információval, hogy valamely fogvatartott cigány nyelvoktatást szeretett volna szervezni.
- i) A fogvatartottak befogadásuk során tájékoztatást kapnak arról, hogy az ügyeik intézése során milyen szervekhez fordulhatnak. A bv. ügyésztől kérelmi lapon lehet kérni meghallgatást, aki szerdánként jár az intézetbe.
- j) A kilátásgátlók felszerelése a büntetőeljárás sikerességét és a biztonságos fogvatartást is szolgálja.

ORVOSI JELENTÉS

A Magyar Helsinki Bizottság Börtönmegfigyelő Program keretében a bizottság orvos tagjaként 2006. július 25-én és 26-án a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben tettünk látogatást, melynek során a fogvatartottak egészségügyi – orvosi ellátásáról tájékoztam. Az egészségügyi osztály egyik vezetőjétől, a főorvosnőtől kértem először információkat, melyek részben statisztikai jellegűek voltak, de a Helsinki Bizottság által előzetesen rendelkezésre bocsátott kérdőíven már szerepeltek. Kérdéseimre a főorvosnő készségesen utána nézett minden adatnak, mert ahogy ő fogalmazott, nem volt mindenben „képben”. Némi eltérést tapasztaltam a leírt és a Helsinki Bizottság rendelkezésére bocsátott információk között, de ezt végül is a parancsnok segítő közbenjárásával sikerült tisztázni.

A Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben általános orvosi ellátás és fogászati ellátás folyik. Az intézet dolgozóinak foglalkozás-egészségügyi ellátását is helyben biztosítják. Ez utóbbi kb. 700 fő egészségügyi ellátását jelenti, erre külön rendelő áll rendelkezésre. Az általános orvosi rendelő a szakmailag előírt „minimum feltételeknek” eleget tesz. Az általános orvosi rendelőben EKG található, a labor vizsgálatára vérvételre helyben nincs lehetőség, a vércukormérés azonban kivitelezhető.

A 3 objektumban összesen **8 orvos teljesít szolgálatot, jelenleg 1 orvosi status betöltetlen. 2 általános orvos, 1 nyugdíjas belgyógyász szakorvos, 1 foglalkozás-egészségügyi szakorvos, 1 neurológus szakorvos, 1 belgyógyász-mozgásszervi szakorvos, 1 fő sebész szakorvos, 2 fogszakorvos, 33 szakápoló (ebből 2 fogászati asszisztens) dolgozik. Az egészségügyben megszokott hierarchiai renddel és gyakorlattal ellenkezően az egészségügyi osztály vezetőjének szakvizsgálója nincs ugyan, de azt a felvilágosítást kaptam, hogy tudományos doktori munkáján (PhD) most dolgozik.** Mindhárom objektumban található „betegszobai fektető”, az I. objektumban 4 ágy (egy zárkában), a II. objektumban egy zárkában 6 ágy, a III. objektumban 7 db 2 ágyas zárka.) Fertőző beteg elkülönítő 5x 2 ágy van. Orvosi rendelés minden hétköznap, 8-15:30-ig van, szintenként különböző nap (heti egy alkalom) van kijelölve rendelési napnak a fogvatartottak számára.

Egy-egy rendelésen átlagosan 20 panaszos fogvatartott jelenik meg. Szakorvosi ellátásra a beteg fogvatartottakat az IMEI-be szállítják. Hetente egy alkalommal szemész szakorvos jár be az intézetbe. Sürgős esetben rendelési időn kívül a készenléti ügyeletes orvos bármikor behívható. Az egészségügyi dokumentáció nyilvántartása kettős, részben számítógépes, részben hagyományos, karton rendszerű. Tavaly 2 fogvatartott halt meg, 2005-ben rendkívüli haláleset nem volt.

Az altató- nyugtató hatású gyógyszerek osztása naponta 2 alkalommal történik. Egyébként a fogvatartottak a zárkában gyógyszert csak az orvos által elrendelt gyógyszerterelési engedéllyel tarthatnak.

Az elítéltek egészségügyi panaszait a felügyelő személyzetnek jelzik. Ez a számítógépes rendszerben rögzítésre kerül. Ezt követően a szintnek megfelelő rendelési napon kerül a fogvatartott orvosi vizsgálatra. Sürgős esetben soron kívül. Ügyeleti időben a készenléti ügyeletet ellátó orvossal történt konzultáció alapján az ápoló hív mentőt. Hasonlóan a többi intézethez, a befogadásra itt is 72 órán belül kerül sor, a törvényi előírásoknak megfelelően. Éves rendszerességgel kötelező a tüdőszűrő vizsgálat. A HIV szűrés önkéntes, azonban a fogvatartottnak befogadásakor írásban kell nyilatkoznia, hogy nem kéri a szűrést. Önkéntes

alapon működik az influenza elleni védőoltás is. Hepatitis B elleni védőoltásban sem a fogvatartottak, sem a személyzet nem részesül kötelezően.

Az orvos a betegség függvényében többféle diétát rendelhet el. A diétának megfelelő étrend összeállítása azonban az élelmezésért felelős cég dietetikusának a feladata. Pozitívumként értékelendő, hogy heti 1 alkalommal gyümölcsöt, zöldséget kapnak a fogvatartottak. (Sajnos a többi intézményben nem láttunk erre példát.)

A dolgozó fogvatartottakon kívül nyári időszakban, a szinte elviselhetetlen hőségre való tekintettel minden fogvatartottnak lehetősége van 5 perces hideg vizes fürdésre.

Az általános tájékozáson felül 4 beteg jelentkezett panasszal.

1. C. A. azt panaszolta, hogy fogsora meglazult, emiatt jelentkezett is orvosi vizsgálatra, de nem kapott megfelelő ellátást.

Dokumentációja alapján 2006. június 16-án az elmondottaknak megfelelően valóban járt fogorvosnál. Periapikális rtg készült, a konzultáció azt véleményezte, hogy hídja nem mozog.

Panaszolta továbbá, hogy KB zárkában, ahol fogva tartják, szinte semmi levegő nincs, természetes fény a zárkába nem jut be. Séta során egy kb. 3x4 m-es területű „ketrecben„ tud csak némi testmozgást végezni. A fizikai körülmények a leírásának megfelelően siralmasak, emberi lények fogva tartására véleményem szerint nem alkalmasak.

A parancsnok tájékoztatta a Bizottságot, hogy a fogvatartott a felajánlott fogászati kezelést körülmények között nem fogadta el, s a parancsnok intézkedett az iránt, hogy a fogvatartott szellőzéssel és természetes megvilágítással rendelkező zárkába kerüljön át.

2. F. L. anamnézise röviden a következő: 1993-ban munkahelyi baleset következtében bal tibia nyílt törést, bal oldali tib. ant. necrosist szenvedett maradandó n. peroneus paresissel. 2005-ben autóbaleset érte, melynek következtében többek között jobb comb supracondylaris törés is történt. Jobb térd fájdalmas duzzanat miatt sebészeti kezelés, ill. kontroll alatt áll (konzervatív kezelésben részesül). Következő vizsgálata 2006. aug. 2-án lesz. Orvosi dokumentációja szerint rehabilitációs kezelést is javasoltak neki. Ennek BV keretek közötti megszervezése annak az orvosnak a feladata lesz, ahol büntetését le fogja tölteni. Fogvatartott nem bízik a BV intézeti rehabilitációs kezelésben, emiatt büntetés félbeszakítást fog kezdeményezni.

Vele kapcsolatban jelent meg problémaként, hogy állítása szerint nem tudta lemásolni az orvosi dokumentációját. A Bizottság képviselőjének kérdésére az intézet állományi tagja elmondta, hogy az intézetben van lehetőség fénymásolásra, amelynek díja 27 Ft/lap. Nem világos, hogy a díj miért ilyen magas, egyéb intézetekben a fénymásolásra önköltségi áron van lehetőség, ami nem lehet több 5-6 forintnál.

Ugyanezen személlyel kapcsolatban volt panasz, hogy betegsége miatt lényegében mozgáskorlátozott, magát ellátni nem képes, de ápolói segítséget a mozgáshoz, fürdéshez nem kap, állapotában a zuhanyzó nem is használható, amire nem láttak a látogatók sem megoldást, s ez mindenképpen komoly egyedi problémaként jelentkezett az intézetben.

A parancsnok tájékoztatta a Bizottságot, hogy intézkedett az iránt, hogy a fogvatartott Budapesti Fegyház és Börtönben kerüljön végleges elhelyezésre, ahol megtörténik a fizioterápiás kezelése is.

3. O. A. 1996-ban agydaganat miatt műtötték, azóta több szövődmény is jelentkezett, pl. látótérkiesés, emlékezetzavar, epilepszia, klausztrófia. Ez utóbbival volt kapcsolatos kérése

is, amely vélemény szerint támogatható. Szállítás során minél rövidebb ideig szeretne zárt helyen tartózkodni.

A parancsnok tájékoztatta a Bizottságot, hogy nevezettet elszállították az intézetből, egészségügyi problémájára tekintettel, habár e tárgyban korábban nem terjesztett elő panaszt.

4. G. L. azt panaszolta, hogy vesekímélő diétája valójában nem vesekímélő. Traumás eredetre visszavezethetően, 1 vesével él, ezért van vesekímélő diétán. Az orvos el is rendelte ezt a diétát, a kosztot, amit kap, vesekímélő diétaként kapja, de véleménye szerint az ételek fehérje tartalma (neki napi 30-50 g fehérjebevitel javasolt), valamint a sok tartósítószer nem vesekímélő. Mivel ezzel a panasszal még orvoshoz nem fordult, kérem, hogy ezt a problémát ott jelezze. Vélhetően kommunikációs problémáról van szó.

Általános panaszként jelezték a fogvatartottak a kenyér rossz minőségét. Ad hoc kenyérgkóstolással egybehangzóan ehetőnek nyilvánítottuk a kenyeret.

A parancsnok tájékoztatta a Bizottságot, hogy nevezett részére újabb vizsgálat elvégzését ajánlották fel, aki azt nem fogadta el.

Összegezve a fentieket: a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben általánosnak mondható egészségügyi problémával nem találkoztam. Problémaként jelentkezett és fog jelentkezni a jövőben viszont, hogy mind az egészségügyi osztályvezető, mind a parancsnok véleménye szerint az üres orvosi status betöltése nehézséget jelent. Szakvizsgával rendelkező orvosok gyakorlatilag nem pályáznak a meghirdetett helyekre, így nem remélhető, hogy a jövőben több szakvizsgával bíró orvosra számíthatnak az ellátásban.

Győr, 2006. július 26.

Dr. med et jur. Jelencsics Zsuzsanna

Az intézetben tapasztalt problémák rövid összefoglalása

1. Fizikai körülmények:

- a) Zsúfoltság.
 - b) A látásgátlók felszerelése miatti természetes fény és szellőzés hiánya a zárkákban.
 - c) A fegyelmi zárkák az intézeti átlaghoz képest leromlottabb állapotban vannak, nincs bennük elkülönített WC, ami egyébként is nagyon rossz állapotban van (rozsdás, nem higiénikus).
2. KBZ: A különleges biztonságú zárkában történő elhelyezés körülményei összességükben embertelen bánásmódnak minősülhetnek a fent részletezettek alapján.

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy intézkedett aziránt, hogy a KBZ-n állandó jelleggel ne kerüljön elhelyezésre fogvatartott. Ugyanez vonatkozik a KBZ-hez tartozó sétaudvarra is.

3. Az intézeten belül is problémát jelent, hogy a fogház és a börtön fokozatú fogvatartottak intézeten belüli mozgási lehetősége között semmi különbség nincsen, ami ellentétes a Bvtvr. 28. §-ával.

A fogház fokozatú fogvatartottakat a parancsnok írásbeli tájékoztatása szerint átszállítják másik intézetbe, kivéve ha maga a fogvatartott kéri a kapcsolattartási lehetőségek érdekében az itt történő elhelyezést.

4. A könyvtárban található jogszabályok nem hatályosak.

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy a könyvtárban aktualizálták a jogszabályokat, illetve pótolták a hiányzókat.

5. A kiétekzési árak magasak, becslés alapján meghaladják a szerződésben rögzített árkalkuláció alapján kérhető összeget.

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy a látogatást követően felhívta írásban a kiétekzést működtető cég vezetőjét arra, hogy az árak meghaladják az szerződésben rögzített mértéket.

6. Néhány fő fogvatartotti jogállása nem volt világos, pontos tájékoztatást az intézetben sem tudtunk kapni arról, hogy miért vannak jogerős fogvatartottak hetek óta civil ruhában, s miért nem élhetnek bizonyos jogosultságokkal, melyekkel egy jogerős elítélt egyébként élhet.

7. Az adható jutalmakhoz viszonyítva a kimaradások és rövid tartamú eltávozások száma éves szinten az I. objektumban elenyésző, 4-5 alkalommal fordult elő.

A látogatást követően az intézet parancsnoka tájékoztatta a bizottságot, hogy a discséret és a fenyítés gyakorlati alkalmazása parancsnoki vizsgálat alatt van, ennek következtében nőtt a kimaradás és a rövid tartamú eltávozás aránya.

Az intézetben a látogatást követően megtett intézkedések

/Az országos parancsnok tájékoztatása alapján/

1. A különleges biztonságú zárkában a jövőben csak ideiglenes jelleggel, a lehető legrövidebb ideig helyeznek el fogvatartottat, ez irányadó a zárkához tartozó sétaudvar használatára is.
2. A fogház fokozatú elítélteket a végrehajtási fokozatuknak megfelelő intézetbe szállítják át, kivéve, ha ezzel ellentétes tartalmú kérelmet terjeszt elő a fogvatartott.
3. A könyvtárban a hatályos jogszabályok elérhetők a fogvatartottak számára.
4. A kiétkeztetést szolgáltató cég vezetőjét felszólították a szerződésben meghatározott árképzés megtartására.
5. A dicséret és a fenyítés gyakorlatát felülvizsgálták, a kimaradás és a rövid tartamú eltávozás jutalmak aránya megnőtt.